

ALGUNES REPRESENTACIONS DE L'HERÀLDICA DE FRA JOSEP SANCHIS I FERRANDIS

JOAN YEGUAS I GASSÓ
DAMIÀ AMORÓS I ALBAREDA

RESUM

En el present article s'actualitza la nòmina de representacions heràldiques de Josep Sanchis i Ferrandis (Almussafes –València–, 1622 - Tarragona, 1694). Qui fou, entre d'altres càrrecs eclesiàstics vinculats a l'Orde de la Mercè, bisbe de Sogorb (1673-1680) i arquebisbe de Tarragona (1680-1694). Entre l'etapa tarragonina, i també a la ciutat de Barcelona, va deixar diferents escuts en edificis que feu aixecar, ampliar o reconstruir.

ABSTRACT

This article updates the list of heraldic representations of Josep Sanchis i Ferrandis (Almussafes -Valencia-, 1622 - Tarragona, 1694). Who was, among other ecclesiastical positions linked to the Order of Mercè, Bishop of Segorbe (1673-1680) and Archbishop of Tarragona (1680-1694). In a period in Barcelona and Tarragona, he left different coats of arms in buildings that he had erected, enlarged or rebuilt.

Paraules clau: Josep Sanchis i Ferrandis, Diputació de Tarragona, Catedral de Tarragona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Orde de la Mercè.

Keywords: Josep Sanchis i Ferrandis, Diputació de Tarragona, Catedral de Tarragona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Orde de la Mercè.

L'any 2020, el Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona, *Bolduc*, publicava una fotografia i una breu ressenya sobre un escut, treballat sobre alabastre, que rau en una de les parets del Saló de Plens de la Diputació de Tarragona (fig. 1)¹.

1. GÜELL JUNKERT, M.: "Un escut heràldic al saló de plens", *Bolduc. Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona*, núm. 24, juliol 2020, p. 37-38.

La descripció del blasó tarragoní, en el llenguatge tècnic de l'heràldica, és partit: 1r, senyal de l'orde de la Mercè (amb creu superior que simbolitza la seu de Barcelona, on es va fundar l'orde el 1218, i a sota les barres de la Corona d'Aragó —sota l'auspici del rei Jaume I i l'arquebisbe Berenguer de Palou); 2n, d'atzur (blau), una campana d'argent (blanca) sobre una muntanya de sinople (verda), que són les del monestir del Puig (convent emblemàtic dels mercedaris prop de la ciutat de València). Envolta l'heràldica una bordura amb 7 estrelles (que fan referència a les que van aparèixer indicant on estava enterrada la imatge de la Verge del Puig)². Tot això sobre una superfície que té unes volutes a les cantonades, molt habitual en els escuts i que pretén imitar el cuir. Finalment, està timbrat per una corona i una creu. El capel i les borles són els propis d'un bisbe. Datat el conjunt el 1690, marcat a la part superior de la pedra.

Identificable amb els armes de Josep Sanchis i Ferrandis (Almussafes —València—, 1622 - Tarragona, 1694), que fou arquebisbe de la seu tarragonina entre 1680 i fins la data de la seva mort, essent sepultat actualment al paviment del presbiteri de la catedral (i abans al cor). Es coneix que va prendre l'hàbit mercedari als catorze anys, l'any 1638, i dos triennis després va obtenir el càrrec de secretari provincial de l'orde. També va ser doctor i professor de la universitat de València, qualificador del Sant Ofici i definidor general que va assistir a dos capítols celebrats a Múrcia i Osca. El 1664 fou escollit mestre general de l'orde de la Mercè i, com a tal, fou diputat del regne de València. El 1672 fou nomenat bisbe d'Empúries de Sardenya (vila sarda actualment anomenada Castelsardo) i el 1672 bisbe de Sogorb³. Dins del seu mandat a Tarragona trobem les obres de reedificació del convent mercedari a la ciutat, una obra que podem vincular amb la presència de les seves armes i la data que hi apareix en elles, 1690. Unes reformes que venien provocades, principalment, pels estralls de la guerra dels Segadors a aquesta zona de la ciutat, propera a la muralla i sotmesa amb facilitat a setges i atacs.

La presència de l'emblema al saló de plens de la Diputació de Tarragona es basa en l'ús original com temple del primitiu convent dels frares del Sac i, posteriorment, de la Mercè i, més tard, com a Casa de Beneficència Provincial. Un ús que finalment desembocà a la instal·lació de l'organisme supramunicipal a l'espai conventual i social.

Al mateix article del butlletí *Bolduc* també fa referència a un altre escut del arquebisbe conservat a la ciutat de Tarragona. Es troba situat en la seva làpida sepulcral (fig. 2) —incrustat en la llosa de llisós que conté l'epitafi— i emplaçada al presbiteri de la Catedral de Tarragona. Mesura 60,5 x 47,5 cm. Existeixen,

2. GRAMUNT, J.: *Armorial de los arzobispos de Tarragona*, Barcelona, 1946, p. 189-192.

3. *Diccionari d'història eclesialstica a Catalunya*, Barcelona, 2001, *ad vocem*.

òbviament, algunes diferències, més estilístiques que heràldiques o formals, entre un emblema i altre. Porta la data de 1696, sis anys més tard que l'escut que guarda la Diputació de Tarragona.

Aquests emblemes tarragonins no són els únics que trobem de Sanchis a Catalunya. El Museu Nacional d'Art de Catalunya conserva dos escuts més del mateix personatge, procedents d'un dipòsit de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona al Museu Provincial d'Antiguitats de Barcelona de l'any 1879; segurament el seu lloc d'origen fos l'església de la Mercè de la capital catalana⁴. Les dues peces resten identificades amb els números 014129 (fig. 3) i 014130 (fig. 4), tenen unes dimensions de 70 x 50 cm, i estan tallades sobre gres policromat.

Els blasons de Barcelona són molt similars als de Tarragona, però són d'una qualitat artística inferior, especialment pels acabats. Malgrat això, les peces del Museu Nacional tenen més decoració, com unes volutes laterals i unes fruites penjades d'un fil a la part inferior.

Les quatre heràldiques representen les armes de Sanchis Ferrandis en diferents etapes de la seva carrera eclesiàstica, les principals variacions entre els escuts rauen en la representació del càrrec que ocupa el personatge. Des de frare mercedari —on arribà a disposar del càrrec de Mestre General de l'orde de la Mercè i diputat del Regne de València— passant pels diferents nivells de prelat, fins arribar a arquebisbe de Tarragona.

Una altra representació de les armes de l'arquebisbe Sanchis es troba impresa en paper, en el llibre *Constitutiones sacri concilii provincialis Tarraconensis* publicat l'any 1685 (fig. 5)⁵. Es tracta del gravat de la portada, que està signat pel gravador Juan Bta. Rotxolí, realitzat a la impremta Cormellas de Barcelona⁶.

També canvia el tipus de material. En el cas barceloní, els dos són de pedra sorrenca, segurament de Montjuïc, habitual a la zona. En canvi, els tarragonins, un esta elaborat sobre alabastre (molt probablement de Sarra) el situat a l'actual palau de la Diputació. L'altre, el de la làpida sepulcral de l'arquebisbe, resta tallat sobre pedra de Santa Tecla.

4. CASANOVAS I MIRÓ, J.: *El Museu de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Dades per a una història*, Barcelona, 2009, p. 203, cat. núm. 314.

5. *Constitutiones / sacri concilii provin- / cialis Tarraconensis. / Per illustrissimum, et / reverendissimum D. D. Fr. Iosephum Sanchiz / Archiepisc. Taraconen. anno 1685. celebrati.*, Barcin.: Ex Typ. Cormellas, apud Iacobum Cays, 1685.

6. Pocs anys després (a inicis del segle XVIII), es documenta a Moià un personatge anomenat de la mateixa manera, però és cirurgià; per tant, donada la raresa del cognom (potser derivat de l'italià Roccioli), i la coincidència del nom (Joan Baptista), podria ser algun parent. Vegeu: RIERA FONTS, C.: "Notes sobre els Orrit, una família moianesa de cirurgians-metges i sobre Joan Baptista Rotxolí", *Modillianum*, núm. 14, 1996, p. 11-26.

No ens atrevim a vincular les obres, que podem agrupar per barcelonines i tarragonines, a cap taller o escultor de l'època. Tot i això, en el cas tarragoní, existeixen diferents tallers, nissagues i escultors que podrien realitzar treballs amb els materials utilitzats i de reputació contrastada, ben coneguts i documentats en aquells mateixos anys. La capital del Camp esdevé, com a seu metropolitana i administrativa de la regió que era, un enclavament important pel desenvolupament artístic d'aquella època a nivell català.

El conjunt dels quatre escuts, coneguts, és bona mostra de la fal·lera constructiva i reformadora que regnava a la segona meitat del segle XVII, moment en que van ser executats els diversos treballs escultòrics.

Figura 1. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis al saló de sessions de la Diputació de Tarragona. Font pròpia.

Figura 2. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis a la seva làpida sepulcral al presbiteri de la catedral de Tarragona. Foto: Jordi López.

Figura 3. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis procedent del convent de la Mercè de Barcelona. MNAC.

Figura 4. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis procedent del convent de la Mercè de Barcelona. MNAC.

Figura 5. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis a la portada de les Constituciones sacri concilii provincialis Tarraconensis... 1685.

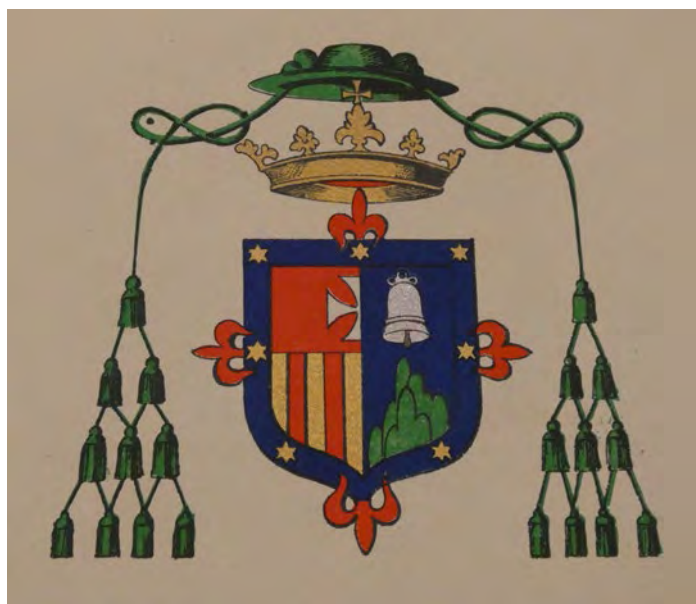

Figura 6. Escut de Josep Sanchis i Ferrandis segons GRAMUNT (1946).